

Κείμενο 1

[Αίτια και πολιτικές αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού]

Το κείμενο είναι ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Ν. Φακιολά στο επιστημονικό περιοδικό «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών» το 2016 (τ. 120, σελ. 169-194)

Ο ορισμός της UNESCO που αποδέχεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατατάσσει ως «αναλφάβητα τα άτομα που δεν είναι ικανά να διαβάσουν και να γράψουν κατανοώντας μια απλή και σύντομη έκθεση γεγονότων σχετική με την καθημερινή τους ζωή». Δεν έχουν δυνατότητα να γράψουν μία επιστολή, να συμπληρώσουν ένα έντυπο, να διαβάσουν ένα λογαριασμό ή έναν τηλεφωνικό κατάλογο. Μορφές αναλφαβητισμού είναι: ο οργανικός, ο λειτουργικός, ο τεχνολογικός ή ψηφιακός, και εκείνος των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. [...]

Οι επιπτώσεις από την αδυναμία εξάλειψης του οργανικού και τη διατήρηση του λειτουργικού αναλφαβητισμού αφορούν την εκπαιδευτική, κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή στη χώρα μας. Ανισότητες στην εκπαίδευση εντοπίζονται μεταξύ αναπτυγμένων και υπανάπτυκτων χωρών, μεταξύ διαφορετικών περιφερειών στην ίδια χώρα, μεταξύ του ανδρικού και γυναικείου πληθυσμού, μεταξύ διαφόρων ηλικιακών ομάδων, μεταξύ εργαζομένων και ανέργων, μεταξύ ειδικευμένων και ανειδίκευτων κατά κλάδο απασχόλησης, μεταξύ διαφοροποιημένων εισοδηματικά κοινωνικών στρωμάτων και επαγγελματικών ομάδων, μεταξύ διαφόρων οικογενειακών τύπων και κοινωνικών κατηγοριών ή τάξεων. Οι ανισότητες αυτές ευθύνονται για τη διαιώνιση του αναλφαβητισμού με οδυνηρές επιπτώσεις σε άτομα και ευρύτερες κοινωνικές ομάδες. Στη συνέχεια, ο ίδιος ο αναλφαβητισμός αναπαράγει τις εκπαιδευτικές, επαγγελματικές και κοινωνικές ανισότητες και συχνά καταδικάζει ικανά άτομα στο περιθώριο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. [...]

Μια επιλεκτική αναφορά στις επιπτώσεις του οργανικού και λειτουργικού αναλφαβητισμού μπορεί να επικεντρωθεί σε προβλήματα που ανακύπτουν στη μόρφωση, την εργασία και την καθημερινή προσωπική και οικογενειακή ζωή των υποεκπαιδευμένων ατόμων. Η αποφυγή ατυχημάτων από άγνοια οδηγιών χρήσης συσκευών και μηχανημάτων, η φροντίδα της υγείας και η ασφαλής λήψη φαρμάκων, οι ασφαλείς μετακινήσεις και τα ταξίδια, η τακτοποίηση εκκρεμοτήτων με υπηρεσίες, η επικοινωνία με μακρινούς συγγενείς,

η ανατροφή και υποστήριξη των παιδιών, η πλήρης άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων, η εύρεση, διατήρηση και αναβάθμιση της εργασίας, οι εκτιμήσεις και υπολογισμοί εξόδων, ο έλεγχος των καταναλωτικών προϊόντων, η εκμετάλλευση ευκαιριών, η πνευματική καλλιέργεια, η απόκτηση κοινωνικής αγωγής, η πολιτιστική δημιουργία και πολλές άλλες δραστηριότητες εμποδίζονται από τον αναλφαβητισμό. Γενικά, η έλλειψη πληροφοριών ή γνώσεων και η άγνοια τρόπων αναζήτησης και αξιοποίησης τους απειλεί με κοινωνικό αποκλεισμό κάθε άτομο που δραστηριοποιείται στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας.

Κείμενο 2

[Ο αιώνας των Λαβυρίνθων]

Το κείμενο είναι ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το ομότιτλο μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη (1947-) (Εκδόσεις Καστανιώτη, 2002, σελ. 46-48). Διαδραματίζεται περίπου το 1878 στην οθωμανική Κρήτη.

Ο δάσκαλος Χρίστος Παπαουλάκης κι η γυναίκα του Αννέζα χάρηκαν γι' αυτό το φθινοπωρινό σταφύλι, δεύτερος γιος για το όνομα δεν ήτανε και λίγο. Προπάντων χάρηκαν γιατί τα αντρόγυνα μαντεύουν ποια θα είναι η τελευταία τους σπορά, γερνά η γυναίκα και βαραίνει ο άντρας, γι' αυτό καμιά φορά ο τελευταίος καρπός είναι γλυκύτερος από τον πρώτο. Τα δε πρώτα τέκνα αρχίζουν να γεννοβολούν στο μεταξύ, η ζωή απαιτεί μια τάξη, μια συνέχεια, να φεύγει το παλιό δίνοντας θέση στο καινούργιο, αλλιώς θα έχανε το νόημα του ο κύκλος των τεσσάρων εποχών, των εορτών, ακόμη και των μικρών συνηθειών που ανακυκλώνει το εικοτετράωρο.

Πέρυσι, λόγου χάριν, αρραβώνιασε ο δάσκαλος την πρώτη του κόρη, τη Ζαμπία, που αφοσιώθηκε στην ολοκλήρωση της προίκας της ράβοντας, υφαίνοντας, κεντώντας ασταμάτητα. Ο δάσκαλος όρισε να γίνει του χρόνου ο γάμος, μετά τη Λαμπρή, για να 'ναι όλα έτοιμα στη θέση τους, τα προικιά της κόρης και το σπίτι που της έχτιζε ο μνηστήρας κοντά στο δικό του, μα πάνω απ' όλα για να αγκιστρωθεί βαθιά μέσα στα στέφανα των νιόπαντρων η άνοιξη και να καρποφορήσει το ζευγάρι γρήγορα. Ήταν ευχαριστημένος, έδωσε την κόρη του Ζαμπία σε έναν έμπορο που του τη ζήτησε με προξενιό, αφού πρώτα ρώτησε στην αγορά πολλούς κι έμαθε για την οικογένεια, τον χαρακτήρα, την κατάσταση και τον λόγο του υποψηφίου. Μακάρι να είχε την ίδια τύχη και η δεύτερη, σκέφτηκε – καθώς τα κουνούπια και η ζέστη δεν τον άφηναν να κλείσει μάτι, ξυνόταν προσεκτικά για να μην ξυπνήσει τη λεχώνα, και ήταν πολύ μικρές οι νύχτες του Αυγούστου– που σαν γυναίκα ετοιμαζότανε κι αυτή μες στο σχολειό της οικογένειας από μικρή για γάμο, όχι

μόνο φτιάχνοντας τα προικιά της, αλλά μαθαίνοντας υπακοή, σιωπή, τάξη, μαγείρεμα, συγύρισμα και άλλα.

Καμιά φορά το είχε βάρος στη συνείδησή του ότι δίδαξε κρυφά τις δυό του κόρες λίγα γράμματα, όπως και πριν από πολλά χρόνια είχε διδάξει τη γυναίκα του Αννέζα, σταμάτησε όμως εγκαίρως, αφού δεν τους ήταν απαραίτητα τα παραπάνω. Μήπως και οι αρχόντισσες, που ξενιτεύονταν μικρές και πηγαίναν εσωτερικές στα πιο καλά σχολεία της Αθήνας, δεν τα ξεχνούσαν όλα μόλις παντρεύοντουσαν; Χρήσιμο επίσης στάθηκε για τις κόρες του το ότι άργησε ο Θεός να του στείλει τον πρώτο του γιο τον Σήφη –θα είχε δίχως άλλο και η χάρη Του χιλιάδες έγνοιες–, ώστε να μάθουν τα κορίτσια να μεγαλώνουν από τα γεννοφάσκια του μωρό παιδί, ιδιαίτερα το αγόρι, για το οποίο απαιτείται η μέγιστη προσοχή. Συνδράμοντας λοιπόν τη μάνα τους, θα ανέτρεφαν οι κόρες και το δεύτερο αγόρι, που γεννήθηκε τούτες τις μέρες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 70 περίπου λέξεις τις συνέπειες που επιφέρει ο αναλφαβητισμός, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 στην πρώτη παράγραφο αξιοποιεί τις μεθόδους του ορισμού και της διαίρεσης. Να εντοπίσεις τα χωρία που εμφανίζεται η κάθε μέθοδος (μονάδες 4). Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας επιλέγοντας τον ορισμό και τη διαίρεση; (μονάδες 6)..

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. Σε κάθε περίπτωση, μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή:

- 1. Τα εισαγωγικά στη φράση «αναλφάβητα τα άτομα που δεν είναι ικανά να διαβάσουν και να γράψουν κατανοώντας μια απλή και σύντομη έκθεση γεγονότων σχετική με την καθημερινή τους ζωή» (1^η παράγραφος) χρησιμοποιούνται από τον αρθρογράφο προκειμένου να:**

- α) παραθέσουν αυτούσια τα λόγια ενός προσώπου
- β) παραθέσουν το νοηματικό περιεχόμενο ενός όρου
- γ) πλαισιώσουν με έμφαση μία σημαντική πληροφορία
- δ) δηλώσουν ειρωνικό σχόλιο

2. Ο όρος «λειτουργικός αναλφαβητισμός» (2^η παράγραφος) λειτουργεί στο πλαίσιο του κειμένου ως:

- α) σχήμα υπερβολής
- β) ειδικό λεξιλόγιο
- γ) ρηματικό σύνολο
- δ) κειμενικό είδος

3. Το ύφος του κειμένου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο:

- α) σοβαρό
- β) λόγιο
- γ) παιγνιώδες
- δ) δεοντολογικό

4. Η λέξη «κατατάσσει» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α) προτάσσει
- β) ενισχύει
- γ) χαρακτηρίζει
- δ) διαμορφώνει

5. Η λέξη «πλήρης» (3^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α) ολοκληρωτική
- β) ανόμοια
- γ) περιστασιακή
- δ) μερική

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση εκφράζει ο πατέρας στο κείμενο 2 αναφορικά με τον ρόλο των κοριτσιών στην κοινωνία της εποχής του; (μονάδες 10) Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί το γεγονός ότι είναι δάσκαλος ο πατέρας; (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο σε 100-150 λέξεις.

